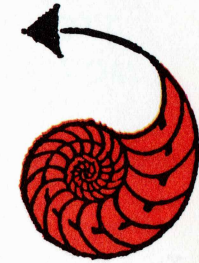


# η παρέα του μουσείου



Ενημερωτικό Δελτίο του παιδικού τμήματος των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή

## Συνέντευξη μ' ένα Ναυτίλο

Για να πάρουμε αυτή τη συνέντευξη είδαμε και πάθαμε.

Ήταν ένα κατόρθωμα από τα πιο δύσκολα γιατί δεν υπάρχουν πια πολλοί Ναυτίλοι. Στη Σιλούριο περίοδο, βέβαια, όπου και να γύριζες το μάτι σου, Ναυτίλους θα έβλεπες. Υπήρχε μεγάλη ποικιλία από δαύτους. Αλλά οι καιροί αλλάζουν, στην Τριαδική περίοδο οι Ναυτίλοι μειώθηκαν και σήμερα δεν υπάρχουν παρά μόνο τέσσερα είδη του στον Ειρηνικό Ωκεανό. Άντε τώρα να τους βρεις.

Εκτός από τη μακρινή απόσταση που έπρεπε να διανύσει ο ειδικός απεσταλμένος μας, ήταν ζήτημα αν θα έβρισκε και κάποιον να μιλήσει.

Ξεκίνησε με ελάχιστες ελπίδες αλλά με μεγάλο πείσμα. «Στο κάτω κάτω», σκέφτηκε, «μπορεί να βρω κάποιο απολίθωμα ή ν' αγοράσω ένα μικρό κομψοτέχνημα απ' αυτά που κατασκευάζουν από το εσωτερικό μαργαριταρένιο κέλυφός τους οι κάτοικοι της Νέας Καληδονίας».

Η τύχη τον βοήθησε γιατί ήταν επίμονος. Και ήταν επίμονος γιατί οι Ναυτίλοι παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Πρώτα γιατί είναι οι τελευταίοι απόγονοι των «τετραβραγχίων» και δεύτερον γιατί είναι μεγαλοφυείς αρχιτέκτονες.

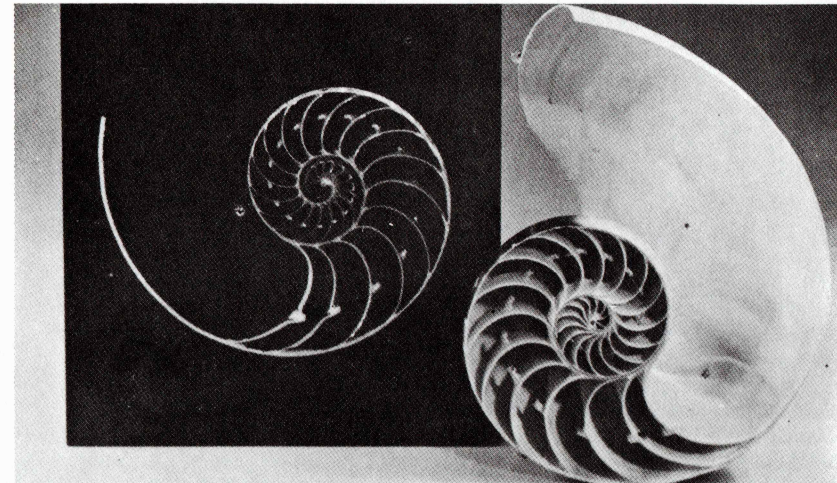
Ανακάλυψε, λοιπόν, ένα Ναυτίλο Πομπίλιο (τι ελληνορωμαϊκό όνομα, αλήθεια!) και του πήρε με μεγάλο κόπο αυτή τη συνέντευξη, γιατί καθώς όλοι σας ξέρετε τα θαλασσινά πλάσματα προτιμούν τη... σιωπή και μόνο τη σιωπή. Κι αν ο Ναυτίλος Πομπίλιος έλυσε τη σιωπή του ήταν μόνο και μόνο γιατί επρόκειτο για τα παιδιά της «Παρέας» του Μουσείου Γουλανδρή.

Και να η συνέντευξη:

- Καλημέρα σας. Είσαστε ο Ναυτίλος Πομπίλιος;
- Μάλιστα...
- Ερχόμαστε από την Ελλάδα. Θάλατε να μας μιλήσετε για τη ζωή

απόσταση του υποβρυχίου από το βυθό και την απόστασή του από τους επιπλέοντες πάγους.

- Πώς είπατε; Ηχοβολιστικά μηχανήματα; Πυρηνικά καύσιμα; Ιδέαν δεν έχω. Ούτε οι γονείς μου μου μίλησαν σχετικά.
- Αλήθεια σε ποια τάξη ανήκετε;
- Στην τάξη των Ναυτιλοειδών!
- Και σε ποια ομοταξία;
- Στα κεφαλόποδα.
- Είσαστε ξαδέρφια με τα χταπόδια, τις σουπιές και τα καλαμάρια;
- Μάλιστα. Μακρινοί μου μάλιστα συγγενείς ήταν κάποια παλιά επο-



Τομή ενός Ναυτίλου

χή οι αμμωνίτες και οι βελεμνίτες. Μου τους ανέφερε στα παραμύθια της η γιαγιά μου.

- Γιατί προτιμάτε τα βαθιά νερά;
- Μ' αρέσει να σούρνομαι στο βυθό ή να κολλάω σε διάφορα αντι-

- Ερχόμαστε από την Ελλάδα. Θέλετε να μας μιλήσετε για τη ζωή σας;
- Βρίσκετε ότι έχει ενδιαφέρον;
- Για μας τεράστιο. Ξέρετε ότι ο λογοτέχνης και οι ποιητές χρησιμοποιούν πολύ το όνομά σας; Πώς το σχολιάζετε αυτό;
- Το βρίσκω πολύ φυσικό κι αισθάνομαι περήφανος. Το όνομα Ναυτίλος σημαίνει το θαλασσοπόρο. Αυτόν που είναι δεμένος με τη θάλασσα.

- Τα παιδιά της Παρέας του Μουσείου Γουλανδρή σας έχουν κάνει σήμα στην εφημεριδούλα τους...

- Σοβαρά; Χαίρομαι πολύ που το μαθαίνω!

- Τα παιδιά σας γνωρίζουν επίσης και από ένα μυθιστόρημα του Ιουλίου Βερν, με τον τίτλο «Είκοσι χιλιάδες λεύγες κάτω από τη θάλασσα». Σ' ένα φανταστικό υποβρύχιο ο συγγραφέας έδωσε το όνομα «Ναυτίλος».



Φωτ. Κάρολος Βράτιτς

- Εδώ κάτω στο βυθό, ξέρετε, δεν μπορούμε να διαβάσουμε βιβλία γιατί βρέχεται το χαρτί.

- Καταλαβαίνω το πρόβλημά σας. Δεν θα μπορείτε να διαβάσετε ούτε εφημερίδα, κι επομένως δεν έχετε πληροφορηθεί ότι κι ένα άλλο υποβρύχιο –ατομικό αυτή τη φορά– ονομάστηκε Ναυτίλος.

- Τι θα πει ατομικό;

- Θα πει ότι κινείται με τη βοήθεια πυρηνικών καυσίμων. Αυτό το υποβρύχιο καταδύθηκε τέσσερις μέρες κάτω από τα στρώματα των πάγων του Βόρειου Πόλου και μέτρησε με ηχοβολιστικά μηχανήματα την

- Μ' αρέσει να σουρνομαι στο βυθό ή να κολλω σε διάφορα αντικείμενα του πυθμένα της θάλασσας. Δεν ξέρω όμως να σας εξηγήσω το γιατί. Έτσι είμαι φτιαγμένος.

- Υπάρχει κάτι για το οποίο καμαρώνετε ιδιαίτερα;

- Μάλιστα. Καμαρώνω για το σπίτι μου. Είναι ένα θαύμα αρχιτεκτονικής.

- Έχετε σπουδάσει αρχιτέκτονας;

- Ναι!

- Σε ποιο πανεπιστήμιο;

- Στο πανεπιστήμιο της Φύσης. Αποφοίτησα με «άριστα». Το κέλυφός μου, όπως ξέρετε, είναι σπειροειδές. Η σπείρα άλλωστε είναι ένα σχήμα που το συναντάμε πολύ συχνά στη Φύση. Κατασκευάζω λοιπόν το σπίτι μου και...

- Αλήθεια, πώς το κατασκευάζετε;

- Με εκκρίσεις. Κάνω πρώτα τον κεντρικό θάλαμο κι ύστερα προχωρώ στους άλλους θαλάμους που ξεκινούν μικροί κι όσο πλησιάζουν προς τα έξω γίνονται μεγαλύτεροι.

- Δηλαδή το διαιρείτε με τοιχώματα σε πολλά δωματάκια, ας πούμε!

- Ναι. Στο τελευταίο δωμάτιο, το λίβιγκ ρουμ, μένω εγώ.

- Κάθεστε εκεί και βλέπετε τηλεόραση;

- Όχι. Κεραίες έχω βέβαια άφθονες γύρω από το στόμα μου, μα δεν είναι κεραίες τηλεόρασης. Εμείς στο βυθό έχουμε φυσικά προγράμματα πολύ πιο όμορφα από τα δικά σας τα τεχνητά.

- Μου έχουν πει ότι έχετε κι ένα θαυμάσιο υδραυλικό σύστημα. Είναι αλήθεια;

- Βέβαια. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του σπιτιού μου είναι πως το διασχίζει ένας σωλήνας, ένα σιφώνι, από μια τρύπα που βρίσκεται στη μέση κάθε τοιχώματος.

- Και τι τα θέλετε τόσα δωματάκια, αφού ζείτε μόνος;

- Τα γεμίζω με υγρά και αέρια κι έτσι μπορώ να επιπλέω, να αιωρούμαι, όπως κάνουν κούνια τα μικρά παιδιά.

- Κι έχετε και δυο ζευγάρια «χτενάκια»;

- Ναι. Και δεν τα έχω για να χτενίζομαι. Είναι τα βράγχιά μου. Γι' αυτό εμείς οι Ναυτίλοι ανήκουμε στα «τετραβράγχια». Καταλάβατε;

- Κατάλαβα και μένω εκστατικός. Τι θα είχατε να συμβουλέψετε τα παιδιά της «Παρέας»;

- Να παρατηρούν τη Φύση. Πηγαίνουν και πληρώνουν εισιτήριο για να δουν ένα τσίρκο ή ένα θέατρο, ενώ η Φύση τούς παρέχει θέαμα δωρεάν. Και τι θέαμα! Γεμάτο ομορφιά και σοφία.

- Αντίο, Ναυτίλε Πομπίλιε!

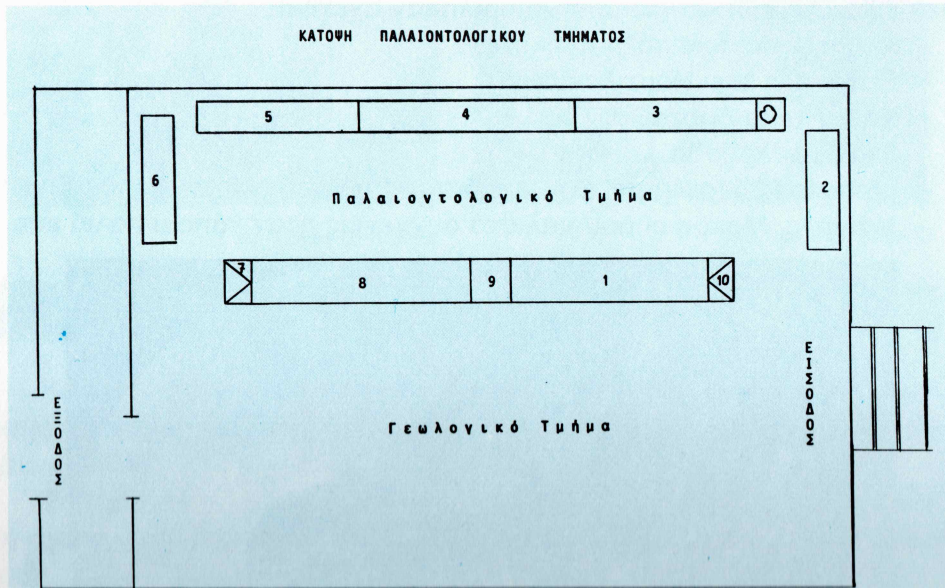
- Αντίο, κύριε Δημοσιογράφε!

# ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

(Μη δοκιμάσετε να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο αν δεν βρίσκεστε μπροστά στις βιτρίνες)

Σχεδόν όλοι όσοι επισκέπτονται το Μουσείο μας αρχίζουν από το βοτανικό τμήμα που είναι το πρώτο που συναντούν μετά την είσοδο. Έτσι, όταν φτάσουν στο τελευταίο τμήμα, που είναι το παλαιοντολογικό, είναι κουρασμένοι και προσέχουν ελάχιστα πράγματα. Εγώ θα κάνω μια προσπάθεια να σας ξεναγήσω γραπτά στο τελευταίο αυτό τμήμα του Μουσείου. Μη νομίζετε όμως πως θα σας γράψω για όλα όσα βλέπετε. Τα περισσότερα θα τα παρατηρήσετε μόνοι σας.

Οι αριθμοί μέσα σε κύκλο είναι οι αριθμοί που σημειώνονται και στην κάτοψη του τμήματος, και αντιπροσωπεύουν τις βιτρίνες.



1. Απολίθωση: Σχηματισμός φυτικών απολιθωμάτων  
Σχηματισμός ζωικών απολιθωμάτων
2. Γεωλογικοί χρόνοι. Εξέλιξη της γης και της ζωής
3. Παλαιοζωικός
4. Μεσοζωικός
5. Κενοζωικός
6. Η εξέλιξη του ανθρώπινου γένους
7. Η εξέλιξη του αλόγου
8. Απολιθωμένα θηλαστικά της πανίδας του Πικερμίου και της Σάμου
9. Οι κυριότερες εμφανίσεις τεταρτογενών θηλαστικών στην Ελλάδα
10. Κεφαλόποδα

νόματά τους και τις ηλικίες τους σε εκατομμύρια χρόνια και στη συνέχεια τις αλλαγές που συνέβηκαν στην ηφαιστειακή δραστηριότητα, στη δημιουργία βουνών (ορογένεση) στη στάθμη του νερού, στο κλίμα και στα είδη των φυτών και των ζώων, καθώς και την εποχή που πρωτοεμφανίστηκαν. Το πάχος της γραμμής για τα φυτά και τα ζώα δείχνει το πλήθος των ειδών.

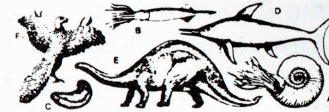
Προχωρούμε πίσω μας και αριστερά. Δεξιά έξω από τη βιτρίνα βλέπουμε έναν απολιθωμένο κορμό δέντρου από το Αλιβέρι της Εύβοιας.

ΖΩΑ ΚΑΙ ΦΥΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΟΧΩΝ  
ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΖΩΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΟΖΩΙΚΟΥ  
ΑΙΩΝΑ

Κρητιδικό



Ιουρασικό



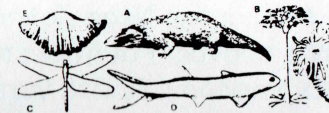
Τριαδικό



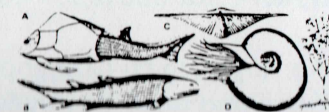
Πέρμιο



Λιθανθρακοφόρο



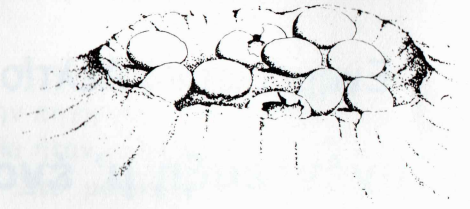
Δεβόνιο



Σιλοούριο

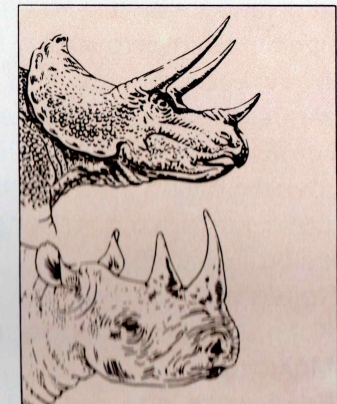


Προδωβόνιο



Απολιθωμένη φωλιά δεινόσαυρου  
Πλάτος: 2 μέτρα. Βάθος 75 εκ. του μέτρου

Ο χάρτης της γης δεν ήταν πάντοτε όπως είναι σήμερα



## 1 ΑΠΟΛΙΘΩΣΗ: ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΩΝ, ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΖΩΙΚΩΝ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΩΝ

Όταν βρέχει, όταν φυσάει δυνατά ή όταν ένας παγετώνας κατεβαίνει από ένα βουνό, τότε μικρά ή μεγάλα κομμάτια του εδάφους παρασύρονται και τελικά κατακάθονται κάπου. Αυτά είναι τα ιζήματα (=κατακάθια). Όταν περάσουν πολλά πολλά χρόνια, τα ιζήματα γίνονται ιζηματογενή πετρώματα. Εάν μέσα σ' ένα ιζημα τύχει να κλειστεί κάποιο νεκρό ζώο ή φυτό και να μείνει στη θέση αυτή για πάρα πολλά χρόνια τότε γίνεται φυτικό ή ζωικό απολιθώμα. Απολιθώματα, δηλαδή, είναι λείψανα από ζώα ή φυτά που έζησαν σε παλιότερες γεωλογικές εποχές και που μετά το θάνατό τους κλείστηκαν μέσα σε στρώματα γης που σχηματίστηκαν σε μια γεωλογική εποχή παλιότερη από τη σημερινή.

Απολιθώματα από ολόκληρα μεγάλα ζώα ή φυτά είναι σπάνια. Συνήθως βρίσκονται σκληρά μέρη απ' αυτά, όπως δόντια, οστά, κορμοί, όστρακα κ.ά.

Η επιστήμη που εξετάζει τα απολιθώματα και θγάζει διάφορα συμπεράσματα για την ιστορία της ζωής πάνω στη γη είναι η Παλαιοντολογία.

Επίσης η τέλεια αφυδάτωση ενός πτώματος που μπορεί να συμβεί σε υψηλές θερμοκρασίες (π.χ. στην έρημο), ή η ταρίχωση ενός εντόμου που καλύφθηκε απόλυτα με ρετσίνη, ή η κατάψυξη κάποιου οργανισμού, όλα αυτά λέγονται συμβατικά, επίσης, απολιθώματα. Μεγάλη σημασία για τους παλαιοντολόγους έχουν και τα απολιθώματα από πολύ μικροσκοπικούς οργανισμούς. Π.χ. το πλαγκτόν ή ένας κόκκος γύρης. Αυτά λέγονται μικροαπολιθώματα και φαίνονται μόνο στο μικροσκόπιο.

Δίπλα στην αναπαράσταση που υπάρχει αριστερά στο πάνω μέρος της βιτρίνας, είναι ένα μέρος από τον κορμό ενός φοίνικα, ενώ κάτω υπάρχει απολιθωμένο κομμάτι φοίνικα. Υπάρχει επίσης από ηλεκτρονικό μικροσκόπιο η φωτογραφία ενός απολιθωμένου κόκκου γύρης. Δεξιά κάτω στο τέλος της βιτρίνας υπάρχουν ψευτοαπολιθώματα, δηλαδή διάφορες σκουριές μετάλλων μέσα στο πέτρωμα που μοιάζουν με κλαδάκια ή φύλλα και κάποτε μπέρδευαν τους παλαιοντολόγους.

## 2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Σ' αυτόν τον πίνακα μπορείτε να δείτε μια περίληψη της ιστορίας της γης και της ζωής που υπάρχει πάνω σ' αυτήν.

Εδώ βλέπουμε αρχικά τις διάφορες γεωλογικές εποχές με τα ο-

Κάμβριο



Ένας από τους τρόπους της μελέτης των απολιθωμένων ζώων είναι η σύγκρισή τους με τα σημερινά

## 3 ΠΑΛΑΙΟΖΩΙΚΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Μετά τη δημιουργία του πρώτου στερεού φλοιού της γης, πριν από 4,6 δισεκατομμύρια χρόνια περίπου και μετά την εμφάνιση της πρώτης ζωής μέσα στη θάλασσα, αρχίζει ο παλαιοζωικός αιώνας πριν από 570 εκατομμύρια χρόνια. Οι πίνακες πάνω από τις βιτρίνες εικονίζουν τρία είδη βιοτόπων, τριών διαφορετικών εποχών του παλαιοζωικού αιώνα.

Ο πρώτος παρουσιάζει τη ζωή μέσα στη θάλασσα του Σιλουρίου με τριλοβίτες (τα ζώα που μοιάζουν με έντομα), γραπτόλιθους (αυτά που μοιάζουν με μέδουσες), κοράλλια, μαλάκια με όστρακο άλλοτε ευθύ και άλλοτε ελικοειδές.

Ο δεύτερος πίνακας παρουσιάζει μια λίμνη του Δεβονίου με τα πρώτα σπονδυλωτά ζώα, τους θωρακισμένους ιχθύες και τη δημιουργία των πρώτων σπονδυλωτών της ξηράς, των αμφιβίων, που προήλθαν από τα ψάρια.

Στον τρίτο πίνακα βλέπουμε ένα τέλειο αμφίβιο δίπλα σε μια λίμνη του Λιθανθρακοφόρου, και μια γιγαντιαία λιμπελούλα, το πρώτο έντομο με φτερά που το άνοιγμά τους έφτανε τα 75 εκατοστά.

Μέσα στη βιτρίνα τώρα βλέπουμε αρχικά μια συνοπτική εικόνα όλου του τμήματος. Στο πάνω μέρος του τριγώνου τοποθετείται η δημιουργία της γης. Το μοβ χρώμα δείχνει τη δημιουργία ατμόσφαιρας οξυγόνου. Το πράσινο δείχνει την εμφάνιση των φυτών, που τοποθετείται πριν από τη δημιουργία ατμόσφαιρας οξυγόνου, και το καφέ την εμφάνιση των ζώων μετά τα φυτά. Το κίτρινο είναι η ύπαρξη της γης.

Κάτω απ' αυτά βρίσκεται η πιο παλιά πέτρα του Μουσείου. Είναι πιθανό να έχει απολιθώματα από φύκη και ηλικία 2,7 δισεκατομμύρια χρόνια.

Στη βιτρίνα βλέπουμε απολιθώματα του παλαιοζωικού αιώνα από τριλοβίτες, κοράλλια, αποτύπωμα και απολιθώμα από τεράστια φτέρη (το πρώτο δέντρο της γης ύψους περίπου 25 μ.), απολιθώματα από τμήματα των φυτών που υπήρχαν στην εποχή αυτή στην περιοχή της Γερμανίας και κατά την απολίθωση μετατράπηκαν σε λιθάνθρακες. Τελευταίο από τα απολιθώματα βλέπουμε ένα ψάρι που μοιάζει με τα σημερινά.

Είναι κυρίως ο αιώνας των ερπετών, που προήλθαν από τα αμφίβια, με κυριότερη διαφορά ότι τα αυγά που γεννούσαν μπορούσαν ν' αναπτυχθούν στην ξηρά.

Στους πίνακες επάνω βλέπουμε σαρκοφάγα ερπετά της ξηράς, τους κυνόγναθους (της εποχής που λέγεται Κάτω Τριαδικό). Στο δεύτερο πίνακα βλέπουμε δυο θαλάσσια ζώα τον στενοπτερύγιο και τον πλησιόσαυρο (η εποχή λέγεται Λιάσιο). Στον τρίτο πίνακα βλέπουμε ένα στεγόσαυρο (της εποχής που λέγεται Μάλμιο). Ο στεγόσαυρος με τις πλάκες που είχε κατά μήκος της ράχης του μάζευε ήλιο και ζέστη για τις κρύες ώρες της ημέρας και της νύχτας. Στον τέταρτο πίνακα βλέπουμε ένα μεγάλο αμμωνίτη (της εποχής που λέγεται άνω Κρητιδικό).

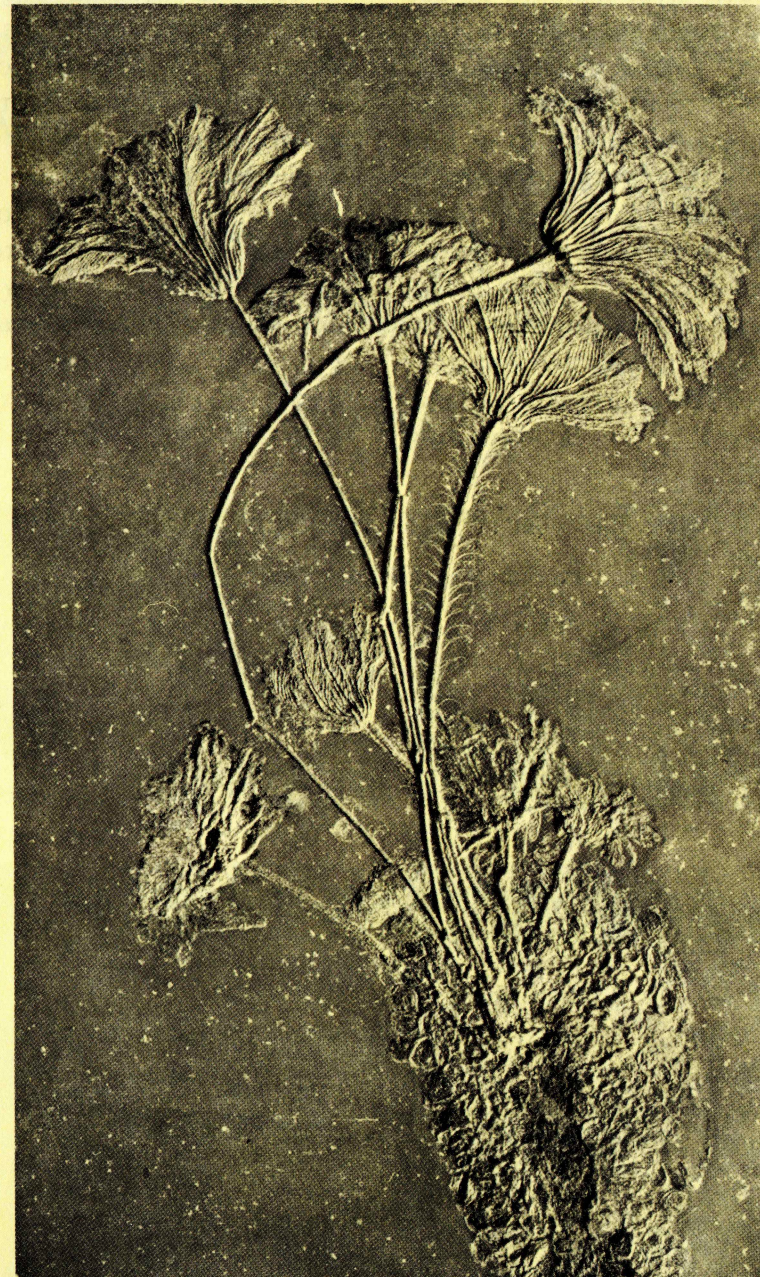
Μέσα στη βιτρίνα τώρα το δεύτερο απολίθωμα που βλέπουμε από τ' αριστερά είναι μια θαυμάσια και λεπτομερής απολίθωση ενός κρινοειδούς, ενός ζώου που ανήκει στην ίδια τάξη με τους αχινούς και τους αστερίες. Η μεγάλη κοκκινωπή πέτρα είναι από την Επίδαυρο και έχει επίσης απολιθώματα από αμμωνίτες. Ακόμη ένας αμμωνίτης από τη Γαλλία υπάρχει στη βιτρίνα μετά τα τρία πτυχωτά στρείδια. Λίγο δεξιά βλέπουμε δυο αντίγραφα απολιθωμάτων. Το ένα από ένα ιπτάμενο ερπετό, τον πτεροδάχτυλο, που είχε μεμβράνες ανάμεσα στα άνω άκρα και στο σώμα του. Το άλλο απολίθωμα είναι από τον πρόγονο των σημερινών πουλιών, τον αρχαιοπτερύγα. Αυτός είχε φτέρωμα αλλά διέφερε από τα σημερινά πουλιά επειδή είχε δόντια στο ράμφος, σπονδύλους στην ουρά και νύχια στις φτερούγες. Ο πτεροδάχτυλος και ο αρχαιοπτερύγας εικονίζονται στον πίνακα μαζί με το στεγόσαυρο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κιτρινωπή μεγάλη πέτρα που έχει απολιθώματα από ιππουρίτες (το όνομα προέρχεται από την ομοιότητά τους με την ουρά του αλόγου). Ανήκουν στα μαλάκια (όπως τα σαλιγκάρια, οι σουπιές κ.ά.) και βρέθηκαν στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας. Οι χωρικοί ονόμασαν το βουνό που τους βρήκαν «Κερατοβούνι», επειδή αρχικά νόμισαν πως ήταν κέρατα ζώων.

Προς το τέλος του μεσοζωικού αιώνα εμφανίζονται μερικές τάξεις πουλιών και μερικά μικρόσωμα θηλαστικά, ενώ εξαφανίζονται οι αμμωνίτες.

Άννα Κρεμέζη-Μαργαριτούλη

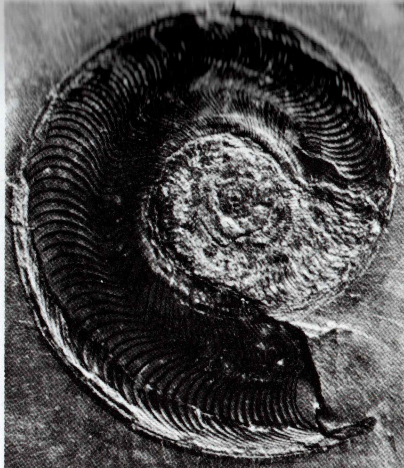
Η ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ ΒΙΤΡΙΝΕΣ ΘΑ ΣΥΝΕΧΙΣΤΕΙ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ «ΠΑΡΕΑ»



Θαλασσινά κρίνα (φωτ. από το μουσείο Hauff)

## ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ HAUFF ΣΤΟ HOLZMADEN

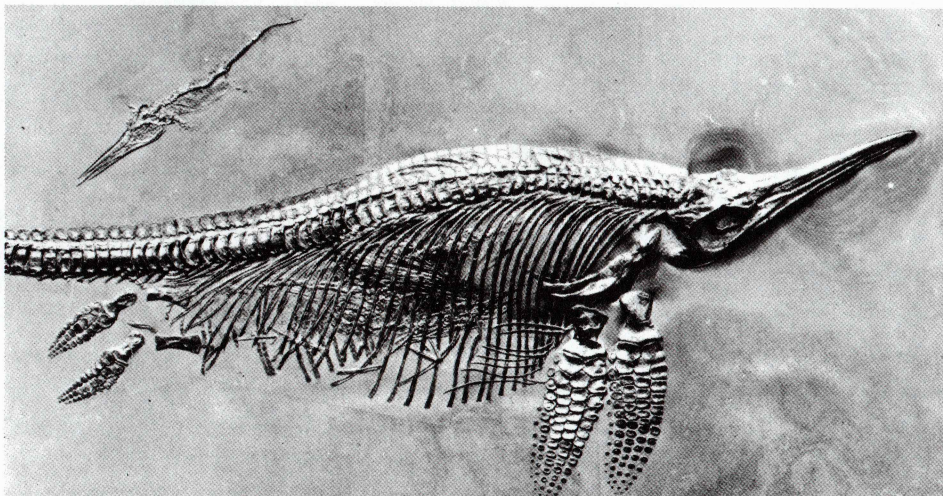
Σ' ένα μου ταξίδι το χειμώνα στη Γερμανία, επισκέφτηκα ένα μουσείο με απολιθώματα, έχοντας στο νου μου εσάς, τα παιδιά της



Αμμωνίτης (*Harporceras*)



Βελεμνίτες (*Salpingoteuthis*) (φωτ. από το μουσείο Hauff)



Ιχθυόσαυρος με 4 μέτρα μήκος και πέντε έμβρυα μέσα στο σώμα του. Δίπλα ένα νεογέννητο ιχθυοσαυράκι. (Φωτ. από το μουσείο Hauff).

### ΞΕΡΕΤΕ ΟΤΙ:

Το 1811 η δωδεκάχρονη Μαίρη Άνιν ζούσε σε μια παραλία της Αγγλίας και βοηθούσε τον πατέρα της. Μάζευαν όστρακα και τα πουλούσαν στους τουρίστες που πήγαιναν τα καλοκαίρια στο χωριό τους.

Η Μαίρη στάθηκε τυχερή. Ανακάλυψε τον απολιθωμένο σκελετό

τό ενός ερπετού που έζησε στη θάλασσα την εποχή που οι δεινόσαυροι κυριαρχούσαν πάνω στη γη. Το ζώο αυτό ήταν ο Ιχθυόσαυρος. Ύστερα από μερικά χρόνια η Μαίρη ξέθαψε ένα άλλο παράξενο ζώο, τον Πτεροδάκτυλο, ένα ερπετό που πετούσε, κι έτσι έγινε γνωστή στον επιστημονικό κόσμο της εποχής της.

Α.Ψ

μουσείο με απολιθώματα, έχοντας στο νου μου εσάς, τα παιδιά της Παρέας, και το μικρό άρθρο που θα σας έγραφα.

Με ξενάγησε ένα νεαρό παλικάρι, που ήταν εγγονός του ιδρυτή του μουσείου Bernhard Hauff, ενός ανθρώπου με μεράκι για τη φύση και τα θαύματά της, που με τη βοήθεια των τεχνικών κατάφερε να ξετρυπώνει και ν' ανακαλύπτει μέσα στα σπλάχνα των σχιστόλιθων της περιοχής τα περίφημα απολιθώματα που εκτίθενται σήμερα στο Μουσείο.

Το Holzmaden βρίσκεται στα πόδια του γερμανικού Ιούρα, του Ιούρα της Σουηβίας, όπως λέγεται. Στο Ιουρασικό, μια γεωλογική περίοδο που διήρκεσε 55.000.000 χρόνια, η περιοχή αυτή ήταν θάλασσα που μετατράπηκε σε ξηρά μετά από διάφορες τεκτονικές μεταβολές.

Θυμήθηκα ότι καθώς ερχόμασταν με το αεροπλάνο είχα παρατηρήσει από ψηλά ένα τοπίο με βουνά, με εναλλασσόμενες ψηλές και χαμηλές κορυφές, μάλλον επίπεδες, σαν τραπέζια, με χαράδρες, μικρές κοιλάδες και στριφογυριστά περάσματα, σαν ένα ανάγλυφο λαβύρινθο. Αυτός ήταν ο περίφημος Ιούρας γεμάτος σχιστολιθικά πετρώματα.

Μου έλεγε το νεαρό παλικάρι ότι το Ιουρασικό μπορεί να θεωρηθεί η θαλασσοκράτειρα εποχή στην ιστορία της γης.

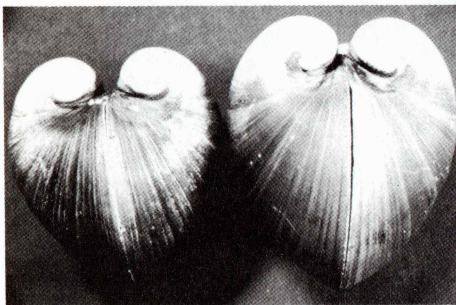
Η πανίδα αντιπροσωπευόταν τότε από πρωτόζωα, από σπόγγους, κοράλλια κι εχινόδερμα, βραχιονόποδα, αμμωνίτες και βελεμνίτες. Όσο για την ιστορία των ερπετών ήταν τότε η περίοδος της πιο μεγάλης τους εξέλιξης. Στα υδρόβια ερπετά μού έδειχνε ιχθυόσαυρους και πλησιόσαυρους που τα άκρα τους ήταν μεταμορφωμένα σε πτερύγια. Εντύπωση μου έκαναν κάτι θαυμαστά κρίνα της θάλασσας που κάλυπταν με την ομορφιά τους έναν ολόκληρο τοίχο του Μουσείου.

Μα εκείνο που με γέμισε περηφάνια ήταν ότι το νεαρό παλικάρι μού ζητούσε να του εξηγήσω τις ελληνικές λέξεις και το νόημά τους. Ιχθυόσαυρος, Πλησιόσαυρος, Δορύγναθος, Στενόσαυρος, Πελαγόσαυρος, Λεπιδωτός, Παχύκορμος, όλα ήταν ελληνικές λέξεις. Του εξηγούσα όσο μπορούσα, του είπα όσα ήξερα για τα δικά μας ευρήματα και του μίλησα ακόμα και για την Παρέα μας.

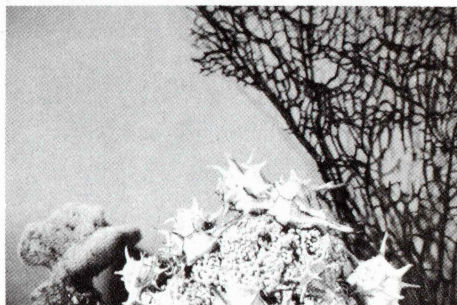
Τελικά δεν ξέρω ποιος μιλούσε περισσότερο από τους δυο μας, εκείνος που με ξεναγούσε ή εγώ, πάντως το ευχαριστήθηκα πολύ, κι ακόμα περισσότερο, όταν μου χάρισε το απολίθωμα ενός αμμωνίτη. Τον έχω τώρα πάνω στο γραφείο μου κι είναι σαν να απέκτησα ένα φίλο που έζησε 180.000.000 χρόνια πριν.

Α.Β.

Τα κάρδια είναι μαλάκια με δυο ίσες και φουσκωτές θυρίδες. Τα βρίσκουμε χωμένα στην άμμο και τη λάσπη, στα ρηχά νερά. Έχουν ζωνρόχρωμη, νόστιμη σάρκα. Μαζί με τα κυδώνια, τα χάβαρα και άλλα προσφέρονται σαν «θαλασσινά». Για τα κάρδια τρελαίνονται – εκτός από τους ανθρώπους– οι πάπιες και τα νεροπούλια. Το μεγαλύτερο είδος καρδίου υπάρχει στον Ατλαντικό και λέγεται Δινοκάρδιο το εύρωστο (Dinocardium Robustus).



Φωτ. Κάρολος Βράτιτς



Φωτ. Κάρολος Βράτιτς

## Το κυνήγι

Κάποτε, πριν από αιώνες, ο άνθρωπος μεταχειριζόταν διάφορους τρόπους για να ζήσει κι ένας απ' αυτούς ήταν το κυνήγι άγριων ζώων.

Σήμερα σε πολύ λίγα μέρη του κόσμου οι ιθαγενείς έχουν ακόμη ανάγκη να κυνηγούν άγρια ζώα για να συμπληρώσουν την τροφή τους.

Στο μεγαλύτερο κομμάτι του ανεπτυγμένου τεχνολογικά κόσμου δεν υπάρχει πια ανάγκη κυνηγιού για την επιβίωση. Αντίθετα, επειδή η άγρια ζωή (πανίδα και χλωρίδα) έχει υποβαθμιστεί, έχει δηλαδή μειωθεί από τις έντονες επεμβάσεις των ανθρώπων στο φυσικό περιβάλλον (με αποτέλεσμα πολλά ζωικά ή φυτικά είδη να κινδυνεύουν να εκλείψουν), όχι μόνο δεν χρειάζεται το κυνήγι, αλλά χρειάζεται μια μεγάλη προσπάθεια βοήθειας της άγριας ζωής για να επανέλθει όσο γίνεται σε υγιή επίπεδα.

Από τα αγκάθια της επιφάνειάς τους αναγνωρίζουμε τα γαστερόποδα μαλάκια με το όνομα Murex, που είναι περιζήτητα για το έντονα ανάγλυφο σχήμα τους με τις μυτερές προεξοχές και τη χρωστική ουσία που εκκρίνουν από τους αδένες τους, την πορφύρα. Πρώτοι οι Φοίνικες τη χρησιμοποίησαν στη βαφική κι αργότερα οι Βυζαντινοί και οι Ρωμαίοι για να βάφουν τα ρούχα των αυτοκρατόρων και των αρχόντων τους.

## Τα νέα μας

\* Αυτό δεν είναι νέο. Είναι παλιό. Στο χορό της «Παρέας», που έγινε στις 20.2.1987, βραβεύτηκαν τα παρακάτω παιδιά για την έξυπνη και επιτυχημένη μεταμφίεσή τους. Αν και πέρασε καιρός, δεν πειράζει, εμείς δημοσιεύουμε τα ονόματά τους με αλφαθητική σειρά.

Αγγελόπουλος Ηλίας  
Αναγνωστοπούλου Ειρήνη  
Βασιλείου Γιάννης  
Βουνάτσου Μυρτώ  
Βώλκος Σταύρος  
Κουρούμπαλης Δημήτρης  
Κυριακόπουλοι (αδέλφια)  
Λαγού Ευγενία  
Λύκουρα (αδέλφια)  
Μένεγα Λίλα  
Μεταξά Εύα

Μιχάλης Μιχαήλ  
Μπαρδή (αδέλφια)  
Μπότση Μαρία  
Μπότσης Μηνάς  
Μώρου Λήδα  
Παπαλουκά Ηρώ  
Παπαναγιώτου Νεφέλη  
Σκούρας Σταύρος  
Τοσκοπαλίδης Αλέξης  
Τσέρης Βαγγέλης

\* Ο Θύμιος Κυριακόπουλος μας έστειλε ένα του ποίημα για τους κύκνους των υγροτόπων, όπου εκδηλώνει τη μεγάλη αγάπη του γι' αυτά τα υπέροχα πουλιά και την αγανάκτησή του για τους κυνηγούς

\* Σπάνια είδη από σαύρες, χελώνες, βόες, δεντρογαλίες, κόμπρες, οχιές και κροταλίες, μπορείτε να δείτε σε μια πρωτότυπη έκθεση στην Πλάκα (Αδριανού 99). Η συλλογή ανήκει στον Ηρακλή Καραλή που από μικρός ενδιαφέρθηκε για τα ερπετά και μόλις του δόθηκε η ευκαιρία ασχολήθηκε μ' αυτά.

\* Η ολοήμερη εκδρομή μας στην πηγή της Γκούρας στην Πάρνηθα ήταν υπέροχη.

Στο μονοπάτι όπου περπατήσαμε για 3 1/2 περίπου ώρες, είδαμε σπάνια αγριολούλουδα, είδαμε τα έλατα που έβγαζαν τα καινούρια τους ανοιχτοπράσινα βλαστάρια αυτή την εποχή, μυρίσαμε το βουνίσιο χρώμα μετά τη βροχή και φωτογραφίσαμε πολλές ωραίες στιγμές.

Ο κ. Κώστας Πινάτσης, που είναι γεωπόνος, μας εξήγησε πολλά πράγματα για τα φυτά και για την Πάρνηθα.

Μετά από το μεσημεριανό μας φαγητό, επισκεφθήκαμε τη θέση Μόλα με το γραφικό εκκλησάκι και γυρίσαμε ανανεωμένοι στο Μουσείο.

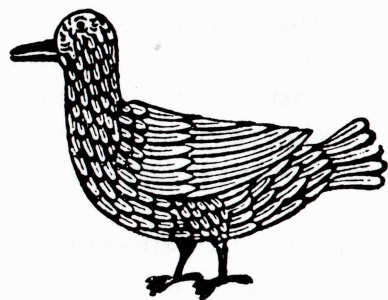
\* Αν κάποιος από την «Παρέα» μας γνωρίζει μια μαθητική εφημερίδα που να περιέχει άρθρο ή άρθρα σχετικά με τη φύση και το περιβάλλον, παρακαλούμε να μας τα ταχυδρομήσει στη διεύθυνση: Αγγελική Βαρελλά, Άνδρου 17,

Το κυνήγι δεν μπορεί να θεωρηθεί άθλημα. Κανένα άθλημα δεν στηρίζεται στην αφαίρεση της ζωής και μάλιστα πλασμάτων που για να γεννηθούν και να μεγαλώσουν χρειάζεται μια πολύπλοκη διαδικασία, πλασμάτων που δεν ενοχλούν κανένα, αλλά αντίθετα παίζουν ένα πολύ σπουδαίο ρόλο στην ισορροπία του περιβάλλοντος.

Τουλάχιστον, γι' αυτόν ακριβώς το ρόλο τους, θα πρέπει όλους μας να μας ενδιαφέρει το να σταματήσει πια το κυνήγι τους. Και δεν φτάνει μόνο το ότι το κυνήγι εξακολουθεί να επιτρέπεται, αλλά οι κυνηγοί δεν τηρούν ούτε ορισμένους κανονισμούς που υπάρχουν. Πυροβολούν δηλαδή πουλιά που δεν επιτρέπεται από το νόμο, κυνηγούν παράνομα σε περιοχές και εποχές που δεν επιτρέπεται κ.ά. Ο έλεγχος των κυνηγών είναι ανύπαρκτος.

Όλοι όσοι θέλουμε να ζήσουμε μια ζωή σ' ένα ισορροπημένο περιβάλλον πρέπει να φροντίσουμε να σταματήσει το κυνήγι. Όσοι έχει τύχει να συνοδεύσουν κάποιο κυνηγό ή να κυνηγήσουν οι ίδιοι, ας αρχίσουν από τώρα την προσπάθεια να αποβάλλουν αυτή τη συνήθεια. Ας αφήσουν τα φονικά μέσα κι ας πιάσουν τα κυάλια και το σημειωματάριο ή τη φωτογραφική μηχανή.

Σύντομα θα διαπιστώσουν την τεράστια διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στο κυνήγι και την πραγματική αναψυχή που μας δίνει η άσκηση του δεύτερου είδους ασχολίας με τα πουλιά, δηλαδή η παρατήρηση και η απογραφή τους.



Σ' αυτό το φύλλο συνεργάστηκαν:

Αγγελική Βαρελλά  
Άννα Κρεμέζη-Μαργαριτούλη  
Λίτσα Ψαραύτη

Επιστημονική θεώρηση  
των κειμένων: Σταύρος Ρίζος

ΦΩΤΗΣ ΠΕΡΓΑΝΤΗΣ  
Μέλος της Ελληνικής Ορνιθολογικής  
Εταιρίας

#### ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΕΤΕ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ;

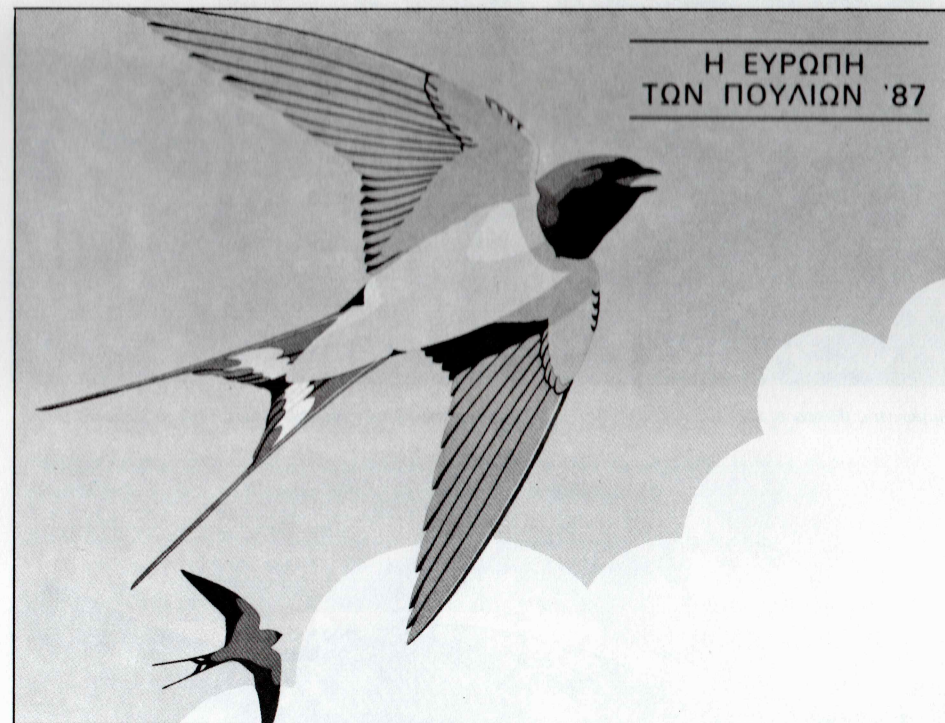
Αν έχετε σχεδιάσει ν' ασχοληθείτε με κάτι σχετικό με τη φύση, πήραμε για σας τις παρακάτω πληροφορίες από την οργανωτική γραμματεία του Ευρωπαϊκού Έτους Περιβάλλοντος.

#### ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ:

1. Ο Εξωραϊστικός Επιμορφωτικός Σύλλογος Πεντέλης οργανώνει καθαρισμό τμήματος του δάσους της Πεντέλης από ξερά κλαδιά και πεσμένα δέντρα.

γανάκτηση του για τους κυνηγούς που τα σκοτώνουν ασυλόγιστα.

Αγγελική Βαρελλά, Ανδρού 17, ΚΗΦΙΣΙΑ 145 62.



Η αφίσα που εκδόθηκε από την Ορνιθολογική Εταιρία τον περασμένο Μάιο για το έτος περιβάλλοντος.

Όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να τηλεφωνήσει στα τηλέφωνα: 8040000 κ. Στ. Παπαστήλιο ή 6841042 κ. Δουκάκη.

2. Η ΕΠΟΙΩΣ συγκροτεί εθελοντικό Σώμα Πολιτών για την πρόληψη και κατάσβεση πυρκαγιών στον Υμηττό. Αν ενδιαφέρεστε, μπορείτε να επικοινωνήσετε με το τηλέφωνο: 9583355, κ. Κουτούφαρη ή κ. Βοϊκλή.

3. Το 3ο Σύστημα Προσκόπων Αθηνών οργανώνει στην Κυπαρισσία εκδήλωση με θέμα: «Περιβάλλον δεν

είναι μόνο η Αθήνα». Πληροφορίες στο τηλ.: 3472876 κ. Πατρίκιο.

#### ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ:

Θα συνεχιστούν και τα δύο προγράμματα που αναφέραμε για τον Ιούλιο. Και ακόμη ο Δήμος Κυπαρισσίας οργανώνει και φέτος τα Αρκαδικά '87 όπου θα υπάρχουν δύο περίπτερα αφιερωμένα στο Ευρωπαϊκό Έτος Περιβάλλοντος. Πληροφορίες τηλ. 0761-23111 κ. Διον. Πιτταρός.

Σίγουρα θα υπάρχουν περισσότερες εκδηλώσεις. Αν ψάξετε θα βρείτε κι άλλες.





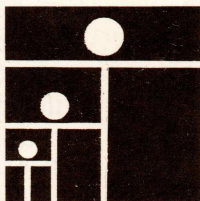
## ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

### ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ «ΦΙΛΩΝ» ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στις 23 και 24 Νοεμβρίου όσοι βρέθηκαν στην αίθουσα διαλέξεων του Πολεμικού Μουσείου, σίγουρα αποκόμισαν πολύτιμες γνώσεις γύρω από τα Μουσεία 11 ξένων χωρών που συμμετείχαν (Αργεντινή, Βέλγιο, Βραζιλία, Γαλλία, ΗΠΑ, Ισπανία, Ιταλία, Καναδάς, Κύπρος, Μ. Βρεταννία, Σουηδία) καθώς και 20 Μουσείων έξω από την Αθήνα:

- Μουσ. Λαϊκής Τέχνης στην Κύμη
- Μουσ. Καζαντζάκη στην Κρήτη
- Αρχαιολογικό Μουσ. Λαυρίου
- Μουσ. Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη
- Μουσ. Σολωμού στη Ζάκυνθο
- Μουσ. Χίου
- Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσ. Αχαρνών
- Αρχαιολογικό Μουσ. Θεσ/νίκης

- Λαογραφικό Μουσ. Θεσ/νίκης
  - Φίλοι της Αίγινας
  - Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσ. στο Ζαγόρι
  - Ιστορικό Μουσ. Αζωγυρέ στα Χανιά.
  - Ναυτική Ένωση Μουδανιών στη Χαλκιδική
  - «ΝΙΛΕΥΣ» Μουσ. Αγίας Άννας στην Εύβοια
  - Μουσ. Μηλεών στο Πήλιο
  - Λαογραφικό Μουσείο Διδυμότειχου
  - Ναυτικό Μουσείο Πειραιά
  - Ελληνικό Ινστιτούτο Ναυτικής Παράδοσης
  - Εθνολογικό και Λαογραφικό Μουσείο Μήλου και
  - Λαογραφικό Μουσείο Τσαμάντας στην Ήπειρο.
- Ανάμεσα στις εισηγήσεις της πρώτης μέρας ήταν και της κ. Νίκης Γουλανδρή, αποσπάσματα από την οποία σας παραθέτουμε πιο κάτω.



### ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Λένε ότι ένα μουσείο κάθε μέρα γεννιέται κάπου στον κόσμο. Όπως και αλλού έτσι και εδώ αξιόλογες ιδιωτικές συλλογές πήραν τα τελευταία χρόνια τη μορφή των ιδιωτικών, κοινωνικών και κρατικών μουσείων. 381 Μουσεία που λειτουργούν για το κοινό υπάρχουν στην Ελλάδα σύμφωνα με τον τελευταίο κατάλογο Μουσείων του 1985 (Directory of Museums) M.C Millian Publishers.

Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει 1 ανά 25.000 κατοίκους.

Προσωπικά εκπροσωπώ ένα νέο μουσείο που θα ήθελα να σας παρουσιάσω «το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή» που ιδρύθηκε πριν 22 χρόνια από τον άνδρα μου Άγγελο Γουλανδρή σαν ίδρυμα ιδιωτικό και που στην εξέλιξή του πήρε τη θέση του Εθνικού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της χώρας μας. Η περίπτωση του είναι αρκετά ενδιαφέρουσα. Προϋπόθεση για τη δημιουργία του ήταν το γεγονός ότι στη χώρα μας όλα τα μουσεία της ήταν ανθρωποκεντρικά δηλ. αρχαιολογικά, ιστορικά λαογραφικά.

Κανένα δεν είχε για αντικείμενό του την πλούσια φύση που περιβάλλει τον Έλληνα, τον ζωικό και φυτικό κόσμο, τα ορυκτά και τα πετρώματα τα παλαιοντολογικά απολιθώματα που μαρτυρούν τη διαδρομή της ίδιας της ζωής πάνω στον πλανήτη.

Αν και στην αρχαιότητα η Ελλάς ε γνώρισε μεγάλη ακμή στις φυσικές επιστήμες, οι σύγχρονοι Έλληνες θεώρησαν τη Φύση τους ως δεδομένη. Από την αρχή γνωρίζαμε ότι η δημιουργία ενός τέτοιου Ερευνητικού Κέντρου — Μουσείου — προϋπέθετε μακρύ δρόμο έρευνας με εκπαιδευμένους συλλέκτες, επιστήμονες σε όλους τους κλάδους για την μελέτη και ταξινόμηση του υλικού.

Κανείς δεν ήταν προετοιμασμένος για τον θεσμό αυτό στον οποίο η έρευνα αποτελεί την πρωταρχική και κύρια αποστολή ενώ συγκεντρώνει συνεχώς νέο πολύτιμο υλικό για μελέτη και δημοσίευση, από το οποίο ελάχιστο τμήμα μόνο φθάνει στις προθήκες δηλ. στο κοινό. 12 χρόνια έρευνας και συλλογής χρειάστηκαν προτού ανοίξει το Μουσείο στο κοινό.

Οι κτιριακές του εγκαταστάσεις, προσαρμόσθηκαν στη σύγχρονη τεχνολογία ενώ οι εκθεσιακοί του χώροι σχεδιάσθηκαν με πολλή φροντία προκειμένου να φιλοξενήσουν τα ωραιότερα δημιουργήματα της Φύσης, και να ερμηνεύσουν τους νόμους που κρατούν τη Ζωή σε ισορροπία και συνεχή εξέλιξη.

Όταν ιδρύθηκε το Μουσείο το 1964 η λέξη περιβάλλον δεν είχε αποκτήσει την αγχώδη έννοια που έχει πάρει σήμερα, ενώ η λέξη μόλυνση-ρύπανση έμενε ακόμη άγνωστη στον πολύ κόσμο.

Η επιτυχία του Μουσείου θα εξασφαλιζέτο πρώτον αν το Μουσείο έμενε ανεξάρτητο οικονομικά, ελεύθερο από κρατικούς περιορισμούς και αναστολές και δεύτερον αν θα μπορούσε να αγγίζει το κοινό, να συναρπάσει τους νέους να διεγείρει το πνεύμα τους για έρευνα και για σεβασμό προς τη Φύση.

Στην αρχή οι επισκέπτες του ήταν λίγοι και επιφυλακτικοί. Σήμερα συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών —ελλήνων— από όλα τα μουσεία. Δέχεται μέχρι και 1000 επισκέπτες σε ημέρες αιχμής — κυρίως σχολεία. Ενδιάμεση γέφυρα μεταξύ του κοινού και του μουσείου ήταν οι «Φίλοι του Μουσείου» που ιδρύθηκαν πριν οκτώ χρόνια. Με πολλή προθυμία ξεκίνησαν ανιχνεύοντας το έργο τους. Ο θεσμός των φίλων πολύ πρόσφατος στην ελληνική κοινωνία όπως γενικότερα και στην Ευρώπη, — δεν βρήκε την ανάλογη απήχηση, δεν βρήκε ακόμα τον δρόμο του. Ζούμε σε έναν κόσμο φθοράς και κατανάλωσης, μέσα στον οποίον η συντήρηση των μεγάλων θησαυρών και αξιών του πολιτισμού και της φυσικής μας κληρονομιάς τον αφήνουν ασυγκίνητο στην πλειοψηφία του. Και ενώ στον κόσμο των ενηλίκων η διείσδυση των φίλων δεν ήταν όσο έπρεπε επιτυχής — στον κόσμο των νέων — των παιδιών βρήκαν άμεση και ενθουσιώδη υποστήριξη. Με δίψα να μάθουν, με προθυμία να συμμετάσχουν, να διαμαρτυρηθούν οι μικροί μας φίλοι αξίζει να αναφερθούν με ιδιαίτερη ικανοποίηση ως προάγγελοι κάποιου καλύτερου μέλλοντος.

Τελειώνοντας θα ήθελα, απευθυνόμενη σε φίλους, να μου επιτρέψετε να σας εκθέσω τι περιμένουμε εμείς τα Μουσεία από σας τους φίλους.

Έργο σας πρωταρχικό πρέπει να είναι να ενισχύσε-

τε τους σκοπούς του μουσείου στο οποίο ανήκετε. Και εννοώ πριν από όλα την ηθική σας ενίσχυση. Αποστολή σας πρέπει να είναι η προβολή των σκοπών του Μουσείου, η ενθάρρυνση του κοινού για συμμετοχή και η διεύρυνση της ακτίνας δράσης του, ώστε να αγγίζει ευρύτερες και ποικίλες κατηγορίες πολιτών.

Εσείς θα προσελκύσετε το κοινό εξηγώντας του τι σημαίνει ένα Μουσείο, τι προσφέρει, ποιά είναι η αποστολή του, οι ανάγκες του. Ακόμα και σε δύναμη κρούσεως μπορείται να μεταβληθείτε — με το κύρος σας ή με τον αριθμό σας — προκειμένου να σώσετε διαμαρτυρόμενοι έναν σπάνιο βιότοπο που απειλείται με καταστροφή ή έναν αρχαιολογικό χώρο που κινδυνεύει.

Η δραστηριότητα των φίλων συνέβαλε σε μεγάλο ποσοστό κυρίως τις ΗΠΑ στην οικονομική αυτοδυναμία των μουσείων. Ο μεγάλος αριθμός των φίλων με μικρές έστω παροχές - συνδρομές και οι λίγοι δωρητές, βοηθούμενοι από τη φολογογική νομοθεσία, έδωσαν νέες οικονομικές δυνατότητες στα Μουσεία. Εξ άλλου η προσφορά εθελοντικής εργασίας από φίλους είναι και αυτή σημαντική οικονομική ενίσχυση στην συνεχώς αυξανόμενη ανάγκη των μουσείων για περισσότερο προσωπικό.

Ό,τι μένει από τη μακρυνή αλλά και την πρόσφατη δημιουργία του ανθρώπου, ότι πολύτιμο διασώθηκε μέχρι σήμερα παίρνει αργά ή γρήγορα το δρόμο του Μουσείου. Όμως πέραν από αυτά ολόκληρη η ζωή του πλανήτη μας, οι ζωντανοί του πόροι, τα εκατομμύρια ζωικά ή φυτικά όντα άρχισαν να φθίνουν, να εξαφανίζονται.

Τα Μουσεία Φυσικής Ιστορίας γίνονται οι θεματοφύλακες της ζωής, το μεγάλο σχολείο που τα μηνύματά του πρέπει να συγκλονίσουν κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο.

Εδώ τελειώνει η ιστορία μου. Το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας μαζί με τους Φίλους του και εν ονόματι όλων των Μουσείων Φυσικής Ιστορίας του κόσμου σας καλεί όλους στη μεγάλη σταυροφορία διάσωσης όχι μόνο του πολύτιμου παρελθόντος αλλά και του Μέλλοντος!

Φοβούμαι ότι προσπατεύουμε την κληρονομιά ενώ χάνουμε τους κληρονόμους!

### ΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΜΑΣ ΣΤΟ ΜΑΡΑΘΩΝΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΡΑΥΡΩΝΑ

Μεγάλοι και παιδιά πήραμε μέρος στην εκδρομούλα του Μαραθώνα όπου ξεναγηθήκαμε στο Αρχαιολογικό Μουσείο από την κ. Κλαίρη Ευστρατίου και στον υγρότοπό από το μέλος της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας Φίλιππο Δραγούμη που τους ευχαριστούμε θερμά.

Στη Βραυρώνα υπάρχει ενδιαφέρον παλαιοντολογικό και αρχαιολογικό. Είδαμε με τη φαντασία μας

τους πάνθηρες τους βίωνες και άλλα ζώα που έζησαν εκεί πριν από 10.000 χρόνια, μέσα από τη ζωντανή ξενάγηση του κ. Γιώργου Θεοδώρου που μας οδήγησε στο γοητευτικό μονοπάτι μέχρι τη σπηλαιοδολίνη (τη σπηλιά σε σχήμα φιάλης).

Στο αρχαιολογικό Μουσείο ξεναγηθήκαμε και πάλι από την κ. Κλαίρη Ευστρατίου στα πολύ ενδιαφέροντα εκθέματα του Μουσείου.

Φύλλο 9, σελ. 2



Η Μήλος είναι ένας τόπος με πολλές φυσικές ομορφιές και μεγάλο γεωλογικό ενδιαφέρον. Στην εκδρομή μας της 28—31/5/86 η επίσκεψη σε χώρους με επιστημονικό ενδιαφέρον συνδιάστηκε ισομερώς με την διασκέδαση και την ξεκούραση. Κολυμπήσαμε στις πανέμορφες ακρογαλιές Απολλώνια, Παλιοχώρι και Κλέφτικο. Η μικρή περιπέτεια που είχαμε περιπλέοντας το νησί με βενζινόπλοιο, όχι μόνο δε μείωσε τη γοητεία του ταξιδιού μας αλλά προσέθεσε μια αξέχαστη εμπειρία.

Επισκεφθήκαμε το Λαογραφικό και το Αρχαιολογικό Μουσείο.

Το κεντρικό όμως ενδιαφέρον της εκδρομής ήταν γεωλογικό.

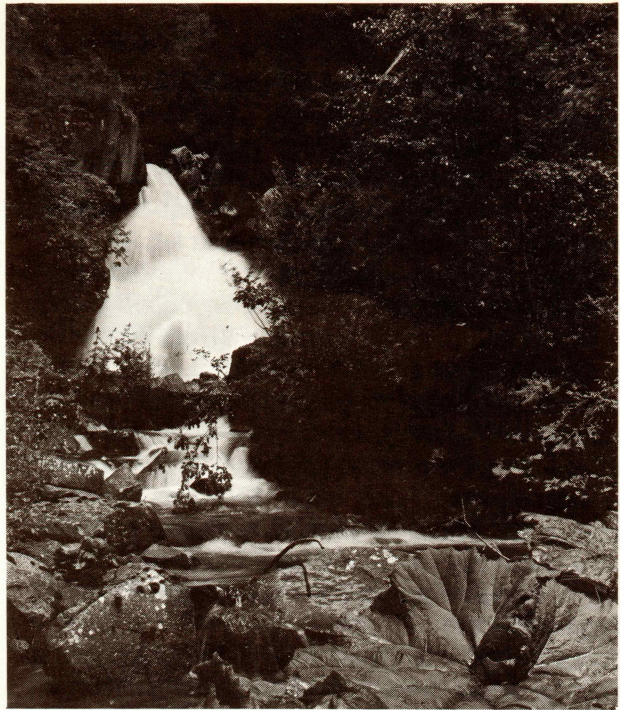
Με την επίσκεψή μας στο εργοτάξιο της ΔΕΗ μάθαμε ότι οι εγκαταστάσεις ηλεκτροδοτήσεως του νησιού με γεωθερμική ενέργεια, είναι έτοιμες να λειτουργήσουν. Το πρόγραμμα αυτό φιλοδοξεί να ηλεκτροδοτήσει μελλοντικά και τα γειτονικά νησιά, με αισθητή μείωση του κόστους.

Ήδη από τη Νεολιθική εποχή ο άνθρωπος εκμεταλλεύεται τον ορυκτό πλούτο του ηφαιστειογενούς αυτού νησιού. Εμείς επισκεφθήκαμε ορυχεία της Α.Ε. Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης απ' όπου παίρνουν σήμερα Περλίτη, Μπετονίτη, Βαρυτίνη και Καολίνη, οικοδομικά κυρίως υλικά. Μας έκανε εντύπωση η αποκατάσταση του τοπίου που γίνεται μετά την εξάντληση του ορυχείου, ένα παράδειγμα προς μίμηση.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους κυρίους Χάρη Γύρα, Ευθύμιο Κουφετζή, και Μανώλη Βονδικάκη για τις επιτόπου ξεναγήσεις τους, καθώς και όλους όσους συνέβαλαν στη διοργάνωση της εκδρομής αυτής. Ευχόμαστε να γίνονται πάντα παρόμοιες εκδηλώσεις από τους «Φίλους».

Το πιο πάνω κείμενο είναι μέρος από το λεπτομερές ημερολόγιο της εκδρομής που κράτησε ο κ.

ΔΑΝΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ



Εκδρομή τριών ημερών τον Ιούνιο με τους «Φίλους» του Μουσείου Γουλανδρή, αλλά τι εκδρομή! Τρεις μέρες γεμάτες ενδιαφέρον εναλλαγές τοπίων, με ειδικούς επιστήμονες να μας ξεναγούν και να μας εξηγούν όσα βλέπαμε.

Από τα πιο εντυπωσιακά μέρη που είδαμε, το ξακουστό δάσος της Ελατιάς (Καρά-Ντερέ) ένα δάσος καταπληκτικής ομορφιάς, μοναδικό στην Ευρώπη, 70 χιλιόμετρα πέρα από τη Δράμα, κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Το δάσος έχει ανακηρυχθεί εθνικός δρυμός και η επίσκεψή του γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Η πλούσια βλάστηση, η οξιά, η σημύδα, η πεύκη, εναλλάσσονταν μέχρι να φτάσουμε στο παρθένο δάσος, όπου έχει την αυτοκρατορία της η Ερυθρελάτη, ένα σπάνιο σε ομορφιά έλατο, που ξεχωρίζει για τα απλωτά του κλωνιά απ' όπου κρέμονται οι κώνοι του.

Η διαδρομή με το τρένο στα Μακεδονικά Τέμπερη κατά μήκος του ποταμού Νέστου μας αποκάλυψε τη μοναδική ομορφιά του τελευταίου παραπόταμιου δάσους της Ευρώπης.

Στον υγροβιότοπο του Πόρτο Λάγος και στη λίμνη Βιστωνίδα, τα μάτια μας γέμισαν εικόνες από ερωδιούς, κορμοράνους, φλάμιγκος, εγκρέτες και άλλα σπάνια πουλιά. Άλλο αξιοθέατο ήταν η σπηλιά του Μααρά (20 χιλιόμετρα από τη Δράμα) στα νερά των πηγών του ποταμού Αγγίτη.

Μακριά στο βάθος ύψωνε το ανάστημά της η εξέδρα του Πρίνου, ενώ εμείς μαγεμένοι δίπλα στην αμμουδιά μιλούσαμε για την προστασία του περιβάλλοντος. Τι αντιθέσεις αλήθεια που έχει η ζωή.

Μια εκδρομή που θα πρέπει οπωσδήποτε να επαναληφθεί, για όσους δεν έζησαν και δε χάρηκαν από κοντά τη μαγεία αυτών των τοπίων.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΒΑΡΕΛΛΑ

# ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

## Η ΔΙΑΛΕΞΗ ΤΟΥ ΔΡ. NEWBOLD

## «ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ»

Ο Δρ. Newbold, Διευθυντής Υγροτόπων του Βρετανικού Συμβουλίου Περιβάλλοντος, έδωσε στις 28/11/86, διάλεξη στο Μουσείο με θέμα: Η προστασία των Υγροτόπων — προβλήματα και λύσεις.

Στο ακροατήριο συμμετείχαν πολλοί ειδικοί επιστήμονες και υπεύθυνοι στα αρμόδια Υπουργεία. Ο Δρ. Newbold, που είχε επισκεφθεί πρόσφατα τις περιοχές Μικρή Πρέσπα, Πόρτο Λάγος, και Βιστωνίδα, τόνισε ότι η προστασία τους εξαρτάται από την εξασφάλιση σ' αυτούς κατάλληλων συνθηκών ανάπτυξης για τους φυτικούς και ζωικούς πληθυσμούς που περικλείουν. Αυτό σημαίνει ότι η ποσοτική επάρκεια του νερού καθώς και η κατάλληλη ποιότητά του, είναι παράγοντες αποφασιστικοί για τη διατήρηση των υγροτόπων ως φυσικών πόρων υψηλής παραγωγικότητας.

Σε μια σειρά από χαρακτηριστικές διαφάνειες ο ομιλητής παρουσίασε την ατέλειωτη ουσιαστικά ποικιλία των φυτικών και ζωικών ειδών που ζουν και αναπαράγονται στην εξίσου μεγάλη σειρά των διαφορετικού τύπου υδατικών οικοσυστημάτων.

Τέλος ο Δρ. Newbold αναφέρθηκε σε μέτρα ουσιαστικής βελτίωσης και θεραπείας καθώς και στις τεχνικές που θα μπορούσε να εφαρμόσει μια σωστή διαχείριση για την διατήρηση της ζωής μέσα στους υγροτόπους.

## Η κ. Diana dopheide ΕΦΥΓΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μετά από επταετή καθημερινή εθελοντική συνεργασία με το Μουσείο η κ. Diana Dopheide έφυγε από την Ελλάδα. Η συμβολή της σε πολλούς τομείς του Μουσείου ήταν πολύτιμη. Οι «Φίλοι» σαν ελάχιστη αναγνώριση των υπηρεσιών της, της προσέφεραν ένα αντίγραφο αρχαίου λίχνου από ασήμι και μπρούτζο.

Η Έκθεση του Μουσείου με τον πιο πάνω τίτλο, συνεχίζει την περιοδεία της στη Βόρειο Ελλάδα με τη συνεργασία του Υπουργείου Γεωργίας. Μετά την Αλεξανδρούπολη βρίσκεται τώρα στην Κομοτινή.

## Η ΚΙΝΗΣΗ

Τους τελευταίους 12 μήνες επισκέφθηκαν το Μουσείο συνολικά 143.589 άτομα. Από τις ομάδες που ξεχώρισαν ήταν οι στρατιωτικές σχολές: Ευελπίδων, Ναυτικών Δοκίμων, Ελληνικής Αστυνομίας, Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού και Πυροσβεστικού Σώματος. Οι υπάλληλοι του Υπουργείου Γεωργίας. Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, η Σχολή Επιμορφώσεως Δασκάλων, το Κοινωνικό Κέντρο Εθνικού οργανισμού Προνοίας, ομάδες ηλικιωμένων ατόμων, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, το προσωπικό της Τράπεζας Πίστωσης, ξενόγλωσσα σχολεία, απόφοιτοι ξένων Πανεπιστημίων (Καλλιφόρνιας, Ν. Υόρκης κ.α.) και ειδικές πανεπιστημιακές ομάδες που ήρθαν με σκοπό την επιστημονική συνεργασία.

Επίσης προσωπικότητες διαφόρων εθνικοτήτων πέρασαν τις πόρτες του Μουσείου, άλλοι για απλή επίσκεψη και άλλοι για συνεργασία. Ανάμεσά τους ο πρώην Καγκελάριος της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και η κ Helmut Schmidt, ο Πρόεδρος της Γαλλίας, κ. Pierre-Louis Blanc, η σύζυγος του Πρέσβυ της Μ. Βρετανίας κ. Diana Thomas, ο κ. Aldo Manos (Πρόεδρος του Προγράμματος Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών), ο Διευθυντής της Βρετανικής Αρχαιολογικής Σχολής και ομάδα Άγγλων αρχαιολόγων. Δύο φορές ήρθε για συνεργασία με το Μουσείο ο κ. Luc Hoffman, Αντιπρόεδρος του World Wildlife Fund.

Και ακόμη ο ζωγράφος Γιάννης Τσαρούχης ο συγγραφέας Ιάκωβος Καμπανέλλης και η ηθοποιός του Χόλλυγουντ Barbara Rush.

## ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

— Μην ξεχάσετε τη φιλική μας δεξίωση στο Μουσείο την Παρασκευή 30 Ιανουαρίου στις 7.30 μ.μ.

— Τη Δευτέρα 23 Φεβρουαρίου στις 7.00 μ.μ. θα γίνει διάλεξη με προβολή διαφανειών από τον υπεύθυνο του τμήματος υποθαλάσσιας γεωλογίας του ΙΓΜΕ **Δρα Κωνσταντίνο Περισσοράτη**.

ΘΕΜΑ: Γεωλογία του θαλάσσιου βυθού και των υποστρωμάτων του: Μέθοδοι έρευνας, αποτελέσματα και εφαρμογές στον ελληνικό χώρο.

Η διάλεξη θα γίνει στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Κηφισιάς, οδός Διονύσου και Μυρσίνης.

— Τη Δευτέρα 16 Μαρτίου στις 6.30 μ.μ. θα γίνει η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των μελών στο Μουσείο.

— Εάν δεν υπάρχει απαρτία η Συνέλευση θα επαναληφθεί την επόμενη Δευτέρα 23 Μαρτίου την ίδια ώρα και στον ίδιο τόπο. Επίσης την ίδια μέρα (23 Μαρτίου) μετά τη Γ.Σ. περίπου στις 7.30 μ.μ. θα γίνει διάλεξη με προβολή διαφανειών από τον κ. **Έλμουτ Μπούμαν** με τίτλο: «Βότανα του Διοσκουρίδη»